

Vragen en korte mededelingen

Kraanvogel bij Oostvoorne. Tussen 4 en 10 oktober j.l. was in de buurt van Oostvoorne regelmatig een Kraanvogel te zien. Vooral 's morgens placht het dier zich te goed te doen op een tarweakker, waar door de combine zeer veel aren waren achtergelaten. De heer J. van der Ven zag de Kraanvogel ook aan het strand en zelfs vliegende naar de Westplaat die voor de kust van Voorne ligt. Het betrof hier waarschijnlijk een jong exemplaar: het rood aan de kop ontbrak.

De vogel liet zich met enige omzichtigheid tot ongeveer dertig meter benaderen, maar maakte niet de indruk ontsnapt of niet gezond te zijn.
Biologisch Station Oostvoorne.

Dr. Ph. STOUTJESDIJK.



Rat eet poelslakken. De mededeling van de heer Van der Voo in het januarinumnummer van D.L.N., brengt me een soortgelijke waarneming in herinnering.

Achter de zeereep bij Oostvoorne liggen valleien, die 's winters grotendeels onder water staan en 's zomers geleidelijk opdrogen. Hier en daar blijven dan nog enige poeltjes over, die geleidelijk kleiner worden. In die poeltjes vindt men dan enorme concentraties van poelslakken en soms ook van stekeltjes.

Bij zo'n poeltje zag ik in september 1964 een grote Bruine rat die er met een vlotte beweging iets uitwipte, dit enige malen tussen zijn voorpoten ronddraaide en daarna kennelijk opat. Hij herhaalde het kunstje nog ettelijke malen, zodat ik goed kon zien dat hij van de slak met een handig routinegebaar de punt afbeet en hem daarna uit het huisje

trok. In minder dan een kwartier verwerkte hij zo'n 15 slakken.

Niet alleen de efficiënte manier van werken wees er op dat deze rat een habituele slakkeneter was: aan de oever van het poeltje lagen nog talrijke slakkehuisjes die kennelijk op de beschreven manier gelegeerd waren.

Biologisch Station Oostvoorne.

Dr. Ph. STOUTJESDIJK.

Merels vliegen zich dood tegen ruit. Naar aanleiding van het artikeltje „Merel vliegt dood tegen vensterruit” van S. J. Dijkstra te Heerlen op pag. 287 van de aflevering van De Levende Natuur van november 1965, wilde ondergetekende het volgende meedelen.

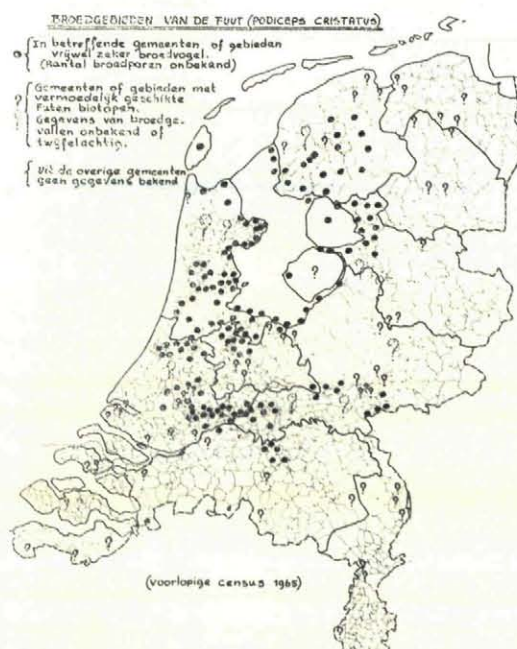
In onze kloostertuin hebben we een vrij groot tuinhuisje, voorzijde open, één zijwand helemaal van glas. Twee Merels vlogen zich dood tegen de buitenkant van deze ruit. Wij dachten, dat de Merels de ruit niet hadden opgemerkt. Nadat we een net voor deze glaswand hebben gespannen, is er geen slachtoffer meer gevallen.

Gasthuisweg 54, Tilburg

FRATER R. VAN DE WAL

Broedvogelinventarisatie van de Fuut in 1966 (in samenwerking met het RIVON, te Zeist). Uit recente onderzoeken in Engeland is gebleken, dat de Fuut (*Podiceps cristatus*) een uiterst gevoelige indicator is voor verontreiniging door pesticiden etc. van het water in zijn biotoop. In verband met eventueel te nemen beschermingsmaatregelen is het daarom van belang geïnformeerd te worden over de plaatsen waar de Fuut een algemeen broedende soort is en waar niet. Naar aanleiding van bovenstaande wordt daarom ook in Nederland onder auspiciën van het contactorgaan van vogelwerkgroepen, alsmede in samenwerking met het RIVON in 1966, 1967 en 1968 een onderzoek ingesteld naar de verspreiding en de broedvogelpopulatie-dichtheden van de Fuut in Nederland. Tot dusver ontbreken uit Nederland nauwkeurige gegevens over het aantal broedparen, terwijl eveneens slechts globaal bekend is in welke gemeenten de Fuut als broedvogel wordt aangetroffen. Op het verspreidingskaartje zijn met behulp van de ons ter beschikking staande gegevens

zwarte stippen gezet in die gemeenten waar de Fuut als broedvogel zou voorkomen. De vraagtekens op het kaartje spreken voor zichzelf. In onderstaande gemeenten, gerangschikt per provincie, is de Fuut vrijwel zeker broedvogel, doch over het aantal broedparen is niets bekend!



Noordholland: Aalsmeer, Akersloot, Amsterdam, Andijk, Anna-Paulowna, Assendelft, Avenhorn, Bovenkarspel, Broek in Waterland, Edam, Enkhuizen, Graft, Grote Broek, Haarlem, Haarlemmerliede, Haarlemmermeer, Heemstede, Hilversum, Hoorn, IJpendam, Jisp, Katwoude, Kortenhoef, Landsmeer, Medemblik, Monnikendam, Naarden, Nederhorst den Berg, Nieuwer Amstel, Oosthuizen, Oostzaan, Oudendijk, Ouder Amstel, Purmerend, Schellinkhout, Texel, Uitgeest, Venhuizen, Weesperkarspel, Wervershoof, Westzaan, Wieringen, Wieringermeer, Wormer, Wijdenes, Zaandam.

Zuidholland: Alblasserdam, Alkemade, Alphen a/d Rijn, Arkel, Asperen, Bergschenhoek, Bleskensgraaf, Brandwijk, Giessenburg, Gorinchem, Goudriaan, Heukelum, Kedichem, Leerdam, Leiden, Leiderdorp, Leimuiden, Lekkerkerk, Molenaarsgraaf, Nieuwkoop, Nieuw Lekkerland, Noordeloos, Oegstgeest, Otterland, Oud Alblas, Ouderkerk a/d IJssel, Reeuwijk, Rotterdam, Rijnsaterwoude, Sliedrecht, Stolwijk, Streefkerk, Warmond, Woubrugge, Zevenhuizen.

Utrecht: Abcoude, Breukelen, Bunschoten, Loenen, Loenersloot, Loosdrecht, Maarssen, Maartensdijk, Rhenen, Vinkeveen, Vreeland.

Noordbrabant: Engelen, 's-Hertogenbosch, Ossendrecht, St. Michielsgestel, Vlijmen, Vught, Werkendam.

Overijssel: Blokzijl, Genemuiden, Giethoorn, Kampen, Kuinre, Noordoostpolder, Oldemarkt, Steenwijk, Steenwijkerwold, Vollenhove, Wanneperveen, Zwartsluis, Zwollerkerkspeel.

Gelderland: Beesd, Buurmalsen, Deil, Doornspijk, Elburg, Ermelo, Geldermalsen, Harderwijk, Herwen en Aerdt, Herwijnen, Heteren, Kesteren, Millingen a/d Rijn, Nijkerk, Oostelijk-Flevoland, Putten, Renkum, Ubbergen, Wageningen, Zaltbommel, Zevenaar.

Friesland: Doniawerstal, Gaasterland, Haskerland, Heerenveen, Hemelumer Oldeferd, Idaarderadeel, Leeuwarden, Opsterland, Smallingerland, Sneek, Tietjerksteradeel, Utingeradeel, Wonseradeel, Workum, Wijmbritseradeel, Ylst.

Van de provincies Zeeland, Limburg, Drenthe en Groningen is op dit moment nog onbekend of de Fuut daar al of niet als broedvogel voorkomt. Er zijn echter enkele aanwijzingen (zie ?? op het voorlopige verspreidingskaartje) die doen vermoeden, dat ook in bovengenoemde provincies de Fuut als broedvogel voorkomt, zij het waarschijnlijk in zeer geringe aantallen!

We zijn ons terdege bewust, dat dit kaartje verre van volledig is en aanvullingen door derden worden dan ook zeer op prijs gesteld. De volgende punten zijn van belang:

1. Heeft U in **maart** futenconcentraties waargenomen? Zo ja, waar? en uit hoeveel exemplaren bestond elke concentratie? (Vermoedelijk komen in maart plaatsen voor, waar de Futen zich verzamelen, alvorens vandaar uit de afzonderlijke territoria in het omliggende gebied te gaan bezetten).
2. Waar heeft U met zekerheid in het broedseizoen 1966 Futen waargenomen? (Nauwkeurige omschrijving van de plaats is zeer gewenst: bv. zuidelijke oever van het Veluwemeer, oostelijk van de mond van de Hierdense Beek, gem. Ermelo).
3. Hoe groot schat U het aantal broedparen van de Fuut in de door U genoemde gemeenten? (Aantallen gaarne in de volgende klassen: ?, 1, 2, 3-5, 6-10, 11-20, 21-35, 36-50, 51-75, 76-100 enz.: dus bv. Rhenen 2, Kampen ?).

4. Hoeveel broedparen heeft U nauwkeurig geteld in een door U geïnventariseerd gebied? (Dergelijke tellingen achten wij zeer belangrijk, daar zij gegevens opleveren voor de berekening van aantallen broedparen in veel grotere gelijkvormige gebieden (door extrapolatie), mits van elk geïnventariseerd gebied een duidelijke aardrijkskundige omschrijving wordt opgegeven).
5. In welke U bekende gemeenten komt in 1966 de Fuut als broedvogel beslist **niet** voor. (Deze vraag is minstens even belangrijk als de voorgaanden, speciaal voor een meer nauwkeurige samenstelling van de verspreidingskaart).
6. Zijn U gegevens bekend uit voorgaande jaren met betrekking tot de vragen 1 t/m 5?
7. Kent U plaatsen waar vroeger de Fuut als broedvogel voorkwam en thans niet meer? Zo ja, waar? Wat is de vermoedelijke oorzaak van deze verdwijning?

De resultaten van dit onderzoek worden t.z.t. gepubliceerd. Medewerkers aan dit onderzoek ontvangen in elk geval aan het einde van het jaar een voorlopig verslag en kunnen p/o contact opnemen met onderstaand adres, waarna een uniform enquête-formulier met toelichting zal worden toegezonden.

Ir. J. J. F. E. de Wilde,

H. N. Leys, Diedenweg 14, Ede, tel. 08380-3838

Natuurwandelingen Savelsbos. Ook dit jaar zal het Staatsbosbeheer natuurwandelingen in het Zuid-Limburgse natuurreservaat „SAVELSBOS” organiseren, waarbij uitleg wordt verstrekt door natuurgidsen.

Elke zaterdag- en zondagmiddag, alsmede op de 2e Paasdag, 2e Pinksterdag en in de maanden juli en augustus bovendien op de woensdagmiddag, begint om precies 15 uur een rondwandeling die ongeveer 2 uren duurt.

Verleden jaar waren deze rondleidingen een groot succes, ruim 2500 personen namen er aan deel.

Het verzamelpunt is bij het bezoekerscentrum Moerslag 14 te Sint Geertruid, gelegen aan de weg van Sint Geertruid naar Eijsden. De deelneming aan de wandeling is kosteloos.

Zaterdag 2 april vindt de eerste natuurwandeling in 1966 plaats.

Het Savelsbos is nationaal bekend wegens zijn vermaarde voorjaarsflora. In het bezoekerscentrum is een bescheiden streekmuseum ingericht, dat voor en na de wandelingen bezichtigd kan worden.

Ook het natuurpad is weer aangelegd. De natuurvriend-wandelaar kan op elke gewenste dag en uur individueel zijn route kiezen. Naambordjes beschrijven duidelijk diverse planten, struiken, bomen en andere belangwekkende voorwerpen.

De Bosanemoon, het Muskuskruid, de sleutelbloemen, de Maartse viooltjes en talrijke voorjaarsbloeiërs tooien nu reeds op deze heerlijke warme boshelling het bos.

Voor onderwijzend personeel met hun leerlingen zal dit natuurpad een belangrijke ondersteuning betekenen bij het geven van biologies in de vrije natuur en hetzelfde geldt voor excursies van natuurhistorische verenigingen, studieclubs, deelnemers aan natuurstudiekampen e.d.

Het natuurpad begint en eindigt bij het bezoekerscentrum, hierboven genoemd.

Bereikbaarheid.

Voor bezoekers met eigen vervoer is een parkeerterrein aanwezig. Bezoekers zonder eigen vervoer kunnen reizen met lijnbussen van de firma Meussen, lijnen 1 of 3, beginpunt stationsplein te Maas-tricht, vertrektijd 14.20 uur.

STAATSBOSBEHEER,
CONSULENTSCHAP MAASTRICHT.

Visotter en Bunzing. De maandverslagen van de bewakers van de staatsnatuurreservaten bevatten vaak vele interessante gegevens. Deze keer werd mijn aandacht o.m. getrokken door een mededeling in het verslag van de bewaker van het object „de Rottige Meenthe” te Nijetrijne (Fr.), de heer R. van der Sluis, die mij de moeite van het naver-tellen zeker waard lijkt.

Van der Sluis verhaalt hoe twee inwoners van de gemeente Weststellingwerf, nl. zijn broer, de heer A. van der Sluis, tezamen met de heer T. van der Molen, op 12 januari j.l. in het voornoemde natuurreservaat een Visotter zagen, die een Bunzing achtervolgde. De Otter was de Bunzing reeds zeer kort genaderd en deze „schatterde” luid. Toen de beide dieren de mannen ontdekten verstopten zij zich tussen de ruige begroeiing. De mannen, die wilden proberen om de Bunzing te vangen, zagen de ruigte ter plaatse bewegen. In de mening dat de Bunzing daar was, sprong Van der Sluis er boven op en traptte op een zoogdierstaart. Het bleek echter niet de Bunzing te zijn, maar de Visotter die zich daar had verstopt. Het dier uitte een hoog fluitend geluid. Het probeerde niet om te bijten, maar uitsluitend om weg te komen. Eenmaal losgelaten had het zo'n haast, dat het op het

gladde ijs bijna niet weg kon komen en telkens uitgleed.

De Bunzing liet zich wijselijk niet meer zien.

In hetzelfde reservaat werden op 23 januari 2 jonge Visotters uitgegraven door iemand, die de dieren in een hol had horen piepen en die niet wist wat het voor dieren waren. Hij bracht ze bij de reservaatbewaker, die ze op zijn beurt weer in het bewuste hol terugbracht. Bij een controle op 25 januari bleken de dieren weg te zijn. Mogelijk had de oude Otter haar jongen naar een veiliger plaats gebracht.

S. BRAAKSMA.

Nog eens de Reuzenhaai. Naar aanleiding van het artikel over de Reuzenhaai in de Noordzee en langs de Nederlandse kust (D.L.N., 1965, pp. 219-224) bericht Mevrouw F. E. de Feyfer-Teutelink, conservatrix van het Natuurhistorisch Museum op West-Terschelling, mij dat op 17 september 1965 een 4.80 m lang mannetje van de Reuzenhaai bij paal 24/500 op Terschelling aanpoelde. Dit dier had fanunculi op de kieuwbogen, het gewicht was onbekend. Evenmin was bekend op het dier een slurkje had.

Afgaande op deze gegevens van het 30ste exemplaar voor onze kust is dit een tweejarig dier geweest. Deze Reuzenhaai moet om de noordkust van Engeland, via Doggersbank, de Noordzee zijn binnengekomen, wanneer we op de aanspoelingsdatum 17/IX letten. Het moet gezegd worden dat het een vroeg exemplaar uit de najaarsgroep is (vgl. nr. 16, tabel 1, p. 220 van het bewuste artikel, dat absusievelijk in tabel 3, p. 221 tot de novembergroep werd gerekend).

Ook dit dier versterkt de geleerden van jonge mannelijke exemplaren, die klaarblijkelijk eerder wegtrekken uit hun gebied dan de vrouwelijke (vgl. 19 ♂ ♂ tegenover 4 ♀ ♀).

De fanunculi zijn aanwezig; dit is begrijpelijk want ze wisselen omstreeks die tijd van het jaar niet.

Het zou aardig zijn wanneer in het vervolg alle aanspoelingen van zowel Maanvissen als Reuzenhaaien aan onze kust in D.L.N. bekend werden gemaakt, liefst met zoveel mogelijk gegevens. Dit zou een waardevolle voortzetting betekenen van het werk dat Dr. van Deinse destijds begon.

Drs. C. J. VERHEY.

Bezwaren tegen kunstmatige duinmeren? In vervolg op de korte mededeling van Dr. Roderkerk in De Levende Natuur van januari 1966, wil ik opmerken dat de „kunstmatigheid” van een of ander biotoop, of dit nu een duinmeer of iets anders is, in veldbiologisch opzicht niets afkeurends inhoudt, als men met dat woord bedoelt het optreden van de mens als milieufactor. Het hangt er maar van af, of de mens met dergelijke kunstwerken bijdraagt tot grotere differentiatie en rijkdom in de natuur, zoals die hem gelaten is, dan wel oorzaak is van nivellering en verarming ervan.

Daar de wateronttrekking in de duinen sterk verarmend op de duinvegetaties heeft gewerkt, mag men het op prijs stellen, dat door afzandingen weer gunstige milieu's voor verloren gegane biotopen geschapen zijn. Evenwel zal niet iedere afzanding verrijkend werken: een diep meer met steile oevers zal slechts weinig of niets bijdragen tot verrijking van de duinflora, terwijl ondiepe plassen of valleien met zachtglooiende oevers veel grotere mogelijkheden bieden. Zo is de vegetatieontwikkeling op de oevers van het Grote Vogelmeer in de Kennemerduinen, waar de oevers in het algemeen een flauw talud hebben, doch plaatselijk steil zijn, zeer belangwekkend en verschaft veel informatie met betrekking tot de vraag op welke wijze men moet afzanden om een zo groot mogelijk natuurhistorisch rendement te verkrijgen, d.w.z. hoe men binnen een gegeven oppervlakte een zo groot mogelijke variatie aan milieutypen kan scheppen.

De vegetaties van dergelijke afzandingen komen veel meer overeen met de begroeiingen van natuurlijk vochtige valleien dan de vegetaties van de infiltratiegebieden doen. Een publikatie over het infiltratiegebied bij Zandvoort is in voorbereiding. Voor de geomorfoloog betekenen vergravingen veel meer verarming dan voor de veldbioloog, al kunnen de door graafwerkzaamheden zichtbaar geworden profielen veel bijdragen tot onze kennis van de duinvorming.

Wat betreft de speelvijsers kan men de vraag stellen of deze werken als afleiders of als extra trekpleisters; in de Kennemerduinen blijken deze plassen evenwel in een grote behoefte van de dichtbevolkte Randstad te voorzien.

RIVON.

G. LONDO.